

สรุปแนวคำวินิจฉัยและคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญ
กรณีที่ประชาชนหรือชุมชนฟ้องหน่วยงานของรัฐเพื่อให้ได้รับประโยชน์ตามรัฐธรรมนูญ
หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ มาตรา ๕๑

จัดทำโดย สำนักมาตรฐานคดีรัฐธรรมนูญ^๑

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้บัญญัติหน้าที่ของรัฐไว้ในหมวด ๕ ตั้งแต่มาตรา ๕๑ ถึงมาตรา ๖๓ โดยเป็นการบัญญัติขึ้นเป็นครั้งแรก และกำหนดให้ประชาชนและชุมชนมีสิทธิติดตาม เรังรัด และฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องได้ หากหน่วยงานของรัฐไม่ได้กระทำการใด ๆ ซึ่งเป็นหน้าที่ที่กำหนดไว้ในหมวดนี้และเป็นการทำเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนโดยตรง^๒ อันเป็นหลักประกันให้แก่ประชาชนว่ารัฐต้องดำเนินการอันเป็นหน้าที่ของรัฐ ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด โดยมีสภาพบังคับให้รัฐต้องปฏิบัติ โดยประชาชนและชุมชนไม่ต้องร้องขอ หากรัฐไม่ดำเนินการตามหน้าที่ที่บัญญัติไว้ ประชาชนและชุมชนสามารถใช้สิทธิที่จะติดตาม เรังรัด ให้รัฐดำเนินการ รวมทั้งมีสิทธิฟ้องร้องเป็นคดีต่อศาลเพื่อจัดให้ประชาชนหรือชุมชนได้รับประโยชน์นั้น แต่การยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๑ ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๕ กล่าวคือ ผู้ร้องจะต้องร้องขอต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องดำเนินการ และเสนอเรื่องต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน เมื่อผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นว่าหน่วยงานของรัฐยังมิได้ปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญให้ถูกต้องครบถ้วน ให้เสนอต่อคณะรัฐมนตรีทราบถึงเรื่องดังกล่าว เมื่อคณะรัฐมนตรีสั่งการเป็นประการใดแล้ว หากผู้ร้องเห็นว่าการสั่งการดังกล่าว ยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ อาจยื่นคำร้อง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากคณะรัฐมนตรี

(๑) ผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง: บุคคลหรือชุมชนซึ่งเป็นผู้ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการทำหน้าที่ของรัฐตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ ตั้งแต่มาตรา ๕๑ ถึงมาตรา ๖๓ และได้รับความเสียหายจากการไม่ปฏิบัติหน้าที่ของรัฐ หรือปฏิบัติหน้าที่ไม่ถูกต้องครบถ้วนหรือล่าช้าเกินสมควร ซึ่งหน้าที่ของรัฐตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่ หน้าที่ด้านการดูแลความมั่นคงของรัฐ (มาตรา ๕๒) หน้าที่ด้านการดูแลให้มีการปฏิบัติตามและบังคับใช้กฎหมาย (มาตรา ๕๓) หน้าที่ด้านการจัดการศึกษา (มาตรา ๕๔) หน้าที่ด้านการจัดบริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน (มาตรา ๕๕) หน้าที่ด้านการจัดสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน (มาตรา ๕๖) หน้าที่ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ศิลปะ และวัฒนธรรม (มาตรา ๕๗) หน้าที่ด้านการประเมินผลกระทบคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (มาตรา ๕๘) หน้าที่ด้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร (มาตรา ๕๙) หน้าที่ด้านการรักษาสันติภาพและสิทธิการเข้าใช้วงโคจรดาวเทียม (มาตรา ๖๐)

^๑ กลุ่มงานพัฒนามาตรฐานงานคดี สำนักมาตรฐานคดีรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

^๒ นิรมัย พิศแข มั่นจิตร์ และสมคิด เลิศไพฑูรย์, (๒๕๖๕) สิทธิของประชาชนและชุมชนในการฟ้องหน่วยงานของรัฐ ให้ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๕๑ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๕ วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า ๕๐๘.

หน้าที่ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค (มาตรา ๖๑) หน้าที่ด้านการรักษาวินัยการเงินการคลัง (มาตรา ๖๒) หน้าที่ด้านการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ (มาตรา ๖๓) ทั้งนี้ คำร้องต้องระบุว่า ตนเป็นผู้ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการทำหน้าที่ของรัฐตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ มาตราใด และได้รับความเสียหายจากการไม่ปฏิบัติหน้าที่ของรัฐหรือการปฏิบัติหน้าที่ไม่ถูกต้องครบถ้วนหรือล่าช้าเกินสมควรอย่างไร และต้องดำเนินการให้ครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๕ (คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๕๙/๒๕๖๔ และที่ ๕๑/๒๕๖๕)

(๒) หลักเกณฑ์และวิธีการ:

๑. บุคคลหรือชุมชนนั้นได้ร้องขอให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง จัดให้ตนหรือชุมชนได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐปฏิเสธที่จะดำเนินการหรือไม่ดำเนินการภายใน ๙๐ วันนับแต่วันที่ได้รับการร้องขอหรือปฏิบัติหน้าที่ไม่ถูกต้อง และบุคคลหรือชุมชนดังกล่าวได้โต้แย้งการดำเนินการหรือไม่ดำเนินการเป็นหนังสือต่อหน่วยงานนั้นภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่ทราบหรือวันที่ได้รับแจ้งหรือถือว่าได้รับแจ้ง

๒. บุคคลหรือชุมชนได้ยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินว่าหน่วยงานของรัฐมิได้ปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้องครบถ้วนภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่มิหนังสือโต้แย้งหน่วยงานของรัฐ

๓. หากผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาแล้วเห็นว่าหน่วยงานดังกล่าวได้ปฏิบัติตามหน้าที่ถูกต้องครบถ้วนแล้ว ก็ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินแจ้งให้บุคคลหรือชุมชนดังกล่าวทราบ แต่หากผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นว่าหน่วยงานของรัฐยังมีได้ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วน ก็ให้แจ้งให้คณะรัฐมนตรีทราบ

๔. คณะรัฐมนตรีพิจารณาความเห็นของผู้ตรวจการแผ่นดินและสั่งการตามที่เห็นสมควร เมื่อคณะรัฐมนตรีสั่งการเป็นประการใด ให้แจ้งบุคคลหรือชุมชนดังกล่าวทราบ

๕. หากบุคคลหรือชุมชนดังกล่าวเห็นว่าข้อสั่งการของคณะรัฐมนตรียังไม่ถูกต้องครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ อาจยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากคณะรัฐมนตรี

๖. ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยให้แล้วเสร็จภายใน ๑๒๐ วันนับแต่วันที่รับคำร้อง

ข้อสังเกต ขั้นตอนการมีหนังสือร้องขอและหนังสือโต้แย้งไปยังหน่วยงานของรัฐที่ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ของรัฐ และขั้นตอนการยื่นคำร้องไปยังผู้ตรวจการแผ่นดิน รวมถึงการต้องได้รับหนังสือแจ้งหรือข้อสั่งการจากคณะรัฐมนตรี ก่อนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๑ ประกอบกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๕ เมื่อบุคคลหรือชุมชนไม่ได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังกล่าวให้ครบถ้วน ศาลรัฐธรรมนูญย่อมมีคำสั่งไม่รับคำร้อง (คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔๐/๒๕๖๔ ที่ ๕๙/๒๕๖๔ ที่ ๕๑/๒๕๖๕ และที่ ๑๔/๒๕๖๙) หากผู้ถูกร้องปฏิบัติหน้าที่ถูกต้องครบถ้วนแล้ว กล่าวคือ ผู้ร้องจะต้องร้องขอต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องดำเนินการ และเสนอเรื่องต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน เมื่อผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นว่าหน่วยงานของรัฐยังมีได้ปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญให้ถูกต้องครบถ้วน ให้เสนอ

ต่อคณะรัฐมนตรีทราบถึงเรื่องดังกล่าว เมื่อคณะรัฐมนตรีสั่งการเป็นประการใดแล้ว หากผู้ร้องเห็นว่าการสั่งการดังกล่าวยังมีได้ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ สามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยได้ (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑/๒๕๖๖)

กรณีคณะรัฐมนตรียังมีได้มีการสั่งการเป็นประการใด เพียงแต่มอบหมายให้หน่วยงานพิจารณาและเสนอความเห็นประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีต่อไป กรณียังไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๕ วรรคหนึ่ง (๓) (คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔๐/๒๕๖๔ และที่ ๑๔/๒๕๖๙) หรือในคำร้องต้องระบุว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ถูกร้องคือใคร เหตุแห่งการร้องคือเรื่องใด มีรายการครบถ้วน ชัดเจน และเข้าใจได้ (คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๓/๒๕๖๗)

นอกจากนี้ ยังมีกรกล่าวถึงหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๑ แต่ไปปรากฏในคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่เป็นคดีหลักตามช่องทางรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้แก่ คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๕๘/๒๕๖๒ ที่ ๔๒/๒๕๖๓ ที่ ๔๖/๒๕๖๔ ที่ ๔๗/๒๕๖๔ ที่ ๔๘/๒๕๖๔ และที่ ๔๙/๒๕๖๔

(๓) บรรทัดฐานคำวินิจฉัยและคำสั่งที่เกี่ยวข้อง

(๓.๑) บรรทัดฐานคำวินิจฉัย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑/๒๕๖๖^๓ สรุปได้ ดังนี้

๑) การให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตไฟฟ้า เอกชนที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการไฟฟ้าต้องจัดหาหรือจัดให้มีโรงไฟฟ้าหรือแหล่งผลิตไฟฟ้า เพื่อให้การประกอบกิจการเป็นไปตามที่ได้รับอนุญาต โรงไฟฟ้าหรือแหล่งผลิตไฟฟ้า รวมทั้งระบบโครงข่ายไฟฟ้าที่จัดให้มีขึ้นดังกล่าว จึงเป็นทรัพย์สินของเอกชนเพื่อใช้ในการประกอบกิจการไฟฟ้าเท่านั้น แม้เอกชนผู้ผลิตไฟฟ้าจะมีสัดส่วนหรือกำลังผลิตไฟฟ้าเกินกว่าร้อยละห้าสิบเอ็ด แต่สัดส่วนหรือกำลังผลิตไฟฟ้างดงกล่าวมิใช่โครงสร้างหรือโครงข่ายพื้นฐานของกิจการไฟฟ้าที่เป็นสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานของรัฐตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๖ วรรคสอง จึงไม่ทำให้สัดส่วนความเป็นเจ้าของในโครงสร้างหรือโครงข่ายขั้นพื้นฐานของกิจการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานของรัฐลดน้อยลง

๒) พระราชบัญญัติการประกอบกิจการพลังงาน พ.ศ. ๒๕๕๐ กำหนดให้รัฐมีเอกสิทธิ์หรืออำนาจในการควบคุมสั่งการให้เอกชนผลิตไฟฟ้าเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐได้ การที่รัฐให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตไฟฟ้าไม่ได้มีผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ เป็นการปฏิบัติหน้าที่ที่ต้องครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๖ วรรคสอง ประกอบมาตรา ๓ วรรคสอง

^๓ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑/๒๕๖๖ วันที่ ๙ มกราคม ๒๕๖๖ เรื่อง นายสุทธิพร ปทุมเทวาภิบาล (ผู้ร้อง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๑

๓) อัตราค่าไฟฟ้าต้องสะท้อนถึงต้นทุนที่แท้จริงและคำนึงถึงผลตอบแทนที่เหมาะสมของการลงทุนตามพระราชบัญญัติการประกอบกิจการพลังงาน พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๖๕ (๑) นอกจากนี้ อัตราค่าบริการดังกล่าวต้องเพียงพอที่จะทำให้การจัดทำสาธารณูปโภคมีประสิทธิภาพ สร้างแรงจูงใจให้มีการปรับปรุงประสิทธิภาพในการประกอบกิจการพลังงาน และมีความเป็นธรรมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องตามพระราชบัญญัติการประกอบกิจการพลังงาน พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๖๕ (๒) ถึง (๔) อีกทั้งยังปรากฏว่ารัฐมีอุปสรรคทำให้ไม่สามารถก่อสร้างโรงไฟฟ้าให้เพียงพอต่อความต้องการใช้ไฟฟ้าของประเทศได้ทั้งหมด และการก่อสร้างโรงไฟฟ้าเพื่อทดแทนโรงไฟฟ้าเดิมรัฐอาจต้องใช้งบประมาณจำนวนมากซึ่งกระทบต่อหนี้สาธารณะของประเทศ กรณีมีเหตุผลความจำเป็นต้องให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการไฟฟ้าเพื่อให้ประเทศมีพลังงานไฟฟ้าอย่างเพียงพอและทั่วถึงโดยคำนึงถึงการลงทุนของรัฐ ประโยชน์ที่รัฐและเอกชนจะได้รับ และค่าบริการที่เรียกเก็บจากประชาชนประกอบกันด้วย

๔) การพยากรณ์และการจัดทำแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย (แผน PDP) เป็นสิ่งที่รัฐจำเป็นต้องวางแผนและดำเนินการให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้มีกำลังผลิตไฟฟ้าเพียงพอในอนาคต นอกจากนี้ กำลังผลิตไฟฟ้าสำรองที่เพิ่มขึ้นไม่ได้เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ค่าไฟฟ้าสูงขึ้น จึงเป็นกรณีที่อัตราค่าไฟฟ้าที่เรียกเก็บจากประชาชนไม่ได้แปรผันโดยตรงกับการเปิดโอกาสให้เอกชนมีส่วนร่วมในการผลิตไฟฟ้าและขายให้แก่รัฐ ดังนั้น การกระทำของผู้ถูกร้องที่ ๑ และผู้ถูกร้องที่ ๒ ที่ให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตไฟฟ้า จึงมิได้มีลักษณะก่อให้เกิดการเรียกเก็บค่าไฟฟ้าจนเป็นภาระแก่ประชาชนเกินสมควร แต่เป็นการปฏิบัติหน้าที่ถูกต้องครบถ้วนและสอดคล้องกับหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๖ วรรคสามและวรรคสี่ ประกอบมาตรา ๓ วรรคสอง

ข้อสังเกต คดีนี้เป็นคดีแรกที่ศาลรัฐธรรมนูญรับคำร้องไว้พิจารณาและมีคำวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๕๑ โดยได้บัญญัติให้สิทธิแก่ประชาชนและชุมชนที่จะติดตามและเร่งรัดให้รัฐดำเนินการ รวมทั้งฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐได้ ซึ่งการยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๑ ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๕ คำวินิจฉัยนี้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับกรณีที่ผู้ถูกร้องปฏิบัติหน้าที่ถูกต้องครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๑ กล่าวคือกรณีที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่าได้รับความเสียหายจากการปฏิบัติหน้าที่ไม่ถูกต้อง ทำผิดกฎหมายและได้รับผลกระทบค่าไฟฟ้าในราคาสูงเกินจริง สัดส่วนความเป็นเจ้าของโครงข่ายพื้นฐานของกิจการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานของรัฐต่ำกว่าร้อยละห้าสิบเอ็ด ประชาชนได้ประโยชน์เพื่อผลิตไฟฟ้าล่วงหน้าจำนวนมาก ทำให้สัดส่วนการผลิตไฟฟ้าของรัฐน้อยลง ค่าไฟฟ้าที่สูงขึ้นเพราะรัฐต้องซื้อไฟฟ้าจากเอกชน ประชาชนเป็นผู้รับภาระค่าไฟฟ้าที่แพงขึ้นกว่าเดิม เมื่อข้อเท็จจริงตามคำร้องปรากฏว่าผู้ร้องขอให้กระทรวงพลังงานขอให้แก้ไขการกระทำ และผู้ร้องมีหนังสือเสนอเรื่องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินและผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นว่ากระทรวงพลังงานยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ จึงเสนอเรื่องต่อคณะรัฐมนตรีสั่งการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต่อมาผู้ร้องเห็นว่าการสั่งการของคณะรัฐมนตรียังมิได้ปฏิบัติ

ให้ถูกต้องครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ จึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๑

(๓.๒) บรรทัดฐานคำสั่ง

๑. คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔๐/๒๕๖๔^๔ สรุปหลักเกณฑ์การยื่นคำร้องได้ ดังนี้

การยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๑ ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๕ วรรคหนึ่ง ซึ่งจะต้องปรากฏว่าคณะรัฐมนตรีพิจารณาความเห็นของผู้ตรวจการแผ่นดินและได้ สั่งการประการใดประการหนึ่งแล้ว แต่ผู้ร้องเห็นว่าข้อสั่งการดังกล่าวยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ จึงจะยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้ มิใช่เป็นเพียงกรณีที่คณะรัฐมนตรี มอบหมายให้หน่วยงานพิจารณาและเสนอความเห็นประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีเท่านั้น

๒. คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๕๙/๒๕๖๔^๕ สรุปหลักเกณฑ์การยื่นคำร้องได้ ดังนี้

การยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๑ ผู้ร้องจะต้องระบุว่าตนเป็นผู้ได้รับประโยชน์ โดยตรงจากการทำหน้าที่ของรัฐตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ มาตราใด และได้รับความเสียหาย จากการไม่ปฏิบัติหน้าที่ของรัฐ หรือการปฏิบัติหน้าที่ไม่ถูกต้องครบถ้วนหรือล่าช้าเกินสมควรอย่างไร และต้องดำเนินการให้ครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๕

๓. คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๕๑/๒๕๖๕^๖ สรุปหลักเกณฑ์การยื่นคำร้องได้ ดังนี้

๑) การยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๑ ผู้ร้องจะต้องระบุว่าตนเป็นผู้ได้รับ ประโยชน์โดยตรงจากการทำหน้าที่ของรัฐตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ มาตราใด และได้รับความเสียหายจากการไม่ปฏิบัติหน้าที่ของรัฐ หรือการปฏิบัติหน้าที่ไม่ถูกต้องครบถ้วนหรือล่าช้าเกินสมควร ใดๆ และต้องดำเนินการให้ครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๕

๒) แม้ผู้ร้องจะยื่นคำร้องโดยอาศัยช่องทางตามรัฐธรรมนูญมาตราอื่น แต่หากข้อเท็จจริง ตามคำร้องอาจถือได้ว่าเป็นการยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ การยื่นคำร้องดังกล่าวก็ต้องเป็นไป ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ ในส่วนที่ เกี่ยวข้องด้วย

^๔ คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔๐/๒๕๖๔ วันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๖๔ เรื่อง นายสุทธิพร ปทุมเทวาภิบาล (ผู้ร้อง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๑

^๕ คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๕๙/๒๕๖๔ วันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๔ เรื่อง นายศรัลย์ ธนากรภักดิ์ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๑

^๖ คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๕๑/๒๕๖๕ วันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๖๕ เรื่อง นายศรัลย์ ธนากรภักดิ์ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๑

๓) การยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ จะต้องไม่เป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว

๔. คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๓/๒๕๖๗^๗ สรุปหลักเกณฑ์การยื่นคำร้องได้ ดังนี้

๑) การยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๑ ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๒ วรรคหนึ่งและวรรคสาม ต้องระบุว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ถูกร้องคือใคร เหตุแห่งการร้องคือเรื่องใด คำร้องต้องมีรายการครบถ้วน ชัดเจน และเข้าใจได้

๒) เมื่อศาลรัฐธรรมนูญ คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ หรือตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ คนหนึ่งคนใดที่ได้รับมอบหมายมีคำสั่งให้ผู้ร้องดำเนินการแก้ไขคำร้องให้ถูกต้องตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๑๘ วรรคสอง ผู้ร้องจะต้องดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้อง

๕. คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๔/๒๕๖๙^๘ สรุปหลักเกณฑ์การยื่นคำร้องได้ ดังนี้

การยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๑ ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๕ (๓) ในขั้นตอนการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี นั้น คณะรัฐมนตรีจะต้องพิจารณาความเห็นของผู้ตรวจการแผ่นดินและสั่งการตามที่เห็นสมควร ซึ่งคณะรัฐมนตรีอาจมอบหมายให้คณะกรรมการหรือหน่วยงานใดเป็นผู้พิจารณาและเสนอความเห็นประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีก็ได้ เมื่อคณะรัฐมนตรีได้สั่งการเป็นประการใดให้แจ้งบุคคลหรือชุมชนทราบ ถ้าบุคคลหรือชุมชนดังกล่าวเห็นว่า ข้อสั่งการของคณะรัฐมนตรียังไม่ถูกต้องครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ อาจยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากคณะรัฐมนตรี

^๗ คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๓/๒๕๖๗ วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๗ เรื่อง นายสุพล กุลประกอบ (ผู้ร้อง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๑

^๘ คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๔/๒๕๖๙ วันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๖๙ เรื่อง บริษัท เชียงใหม่บรูเฮ้าส์ จำกัด (ผู้ร้อง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๑